

Conscience, Hendrik (s.a.), *Levenslust*, Brussel, Lebègue & Cie.

Dit is het verslag van een reis door Zwitserland die Conscience effectief heeft gemaakt in het gezelschap van Karel Versnaeyen. Johan Vanhecke schrijft mij op 23 mei 2021: 'Het boek is ook aan Karel Versnaeyen opgedragen, én aan Raymond de Deyn, die de dritte in Bunde was. Ze zijn met z'n drieën naar dat congres in Bern gegaan.' Hoe dat precies zit en over welk congres het gaat, weet ik niet. De opdracht ontbreekt in de editie die ik gelezen heb.

Johan heeft er vroeger al op gewezen dat Conscience niet goed was in het kiezen van titels voor zijn boeken en dat geldt, vind ik, ook hier.

Twee vrienden, de pas afgestudeerde arts Max Rapelings die een hoge schouder heeft en niet knap is, en de pas afgestudeerde jurist Herman Van Borgstal, allebei uit het Gentse, besluiten om een reis naar Zwitserland te maken. Om het spannend te houden, weeft Conscience er een intrige in over een oudere man met bakkebaarden die altijd in het gezelschap is van een jong, ziekelijk meisje, waarvan Herman denkt dat ze min of meer verliefd op hem is. Ze verliest een gele handschoen (onder meer 184) en in de eerste tweehonderd bladzijden duikt die gele handschoen steeds weer op en ontmoeten de twee vrienden overal waar ze gaan (of vluchten) steeds weer het mysterieuze duo. Hoewel ze de man om onduidelijke redenen voor een Rus houden, blijken hij en het meisje, net als de twee vrienden, Vlamingen te zijn. Hij heet Jacobus Halewijn (179) en het meisje Florentia Halewijn (179). Ze wonen in Gorteghem (volgens mij een naam die Conscience zelf heeft bedacht, 252). Een guano-verkoper vertelt de twee vrienden dat Jacobus door en door slecht is en zijn nichtje (dochter van zijn overleden broer) gevangen houdt in de hoop dat ze spoedig zal sterven, niet kan trouwen (daarom houdt hij haar gevangen) en dus haar erfdeel zal opstrijken. Maar daar blijkt niets van te kloppen. Integendeel. Omdat de oudere zuster van Florentia door een huwelijk met een verkwister arm en ziek is geworden en daarvan gestorven is, is Florentia doodsbang van alle mannen, wil niet huwen en denkt bovendien dat ze tuberculose heeft. Max slaagt erin om haar ervan te overtuigen dat ze geen teringlijder is en alleen beweging en gezelschap nodig heeft, en dat werkt onmiddellijk en zeer doeltreffend. Door de onthulling van de ware identiteit van het geheimzinnige duo verliest het boek serieus aan spanning, mede doordat de geneesscène (wandelen, piano spelen en zingen) nogal langgerekt is. Ook de daaropvolgende scènes waarin Herman plots wil terugkeren naar Vlaanderen, waarin de Rigi beklommen wordt, waarin de zoveelste keer een toevallige ontmoeting met het duo plaatsvindt, waarin Florentia weer treurt omdat de vrienden niet meer bij haar zijn, vallen nogal tegen door langdradigheid en gebrek aan spanning en intrige. In nogal omhulde woorden verklaart Herman min of meer zijn liefde aan Florentia, maar zij heeft beloofd aan haar zuster dat ze nooit zou trouwen en de oom moet er ook niets van weten omdat hij aan zijn stervende broer (de vader van Florentia) hetzelfde beloofd heeft.

Plotseling krijgt Herman een hersenvliesontsteking en dreigt te sterven. Zijn moeder wordt verwittigd en reist meteen naar Zwitserland. Zij en Florentia kennen elkaar van vroeger en toevallig – het boek zit vol toevalligheden – staat Florentia aan de kade als de moeder arriveert. Intussen is Herman al genezen. De moeder weet hoeveel haar zoon van Florentia houdt, praat met de oom en het boek eindigt met een happy end.

Op den duur is Conscience's fenomenale creativiteit ook wat uitgeput waar het beschrijvingen van de indrukwekkende natuur betreft. Het aantal clichés neemt naar het einde toe: de zieke maagd, de onuitgesproken verliefdheid, de moeder als ideaal (294-295). Het boek wordt ook heel religieus op het einde en de mensen maken elkaar het leven vreselijk moeilijk door dingen te verzwijgen om elkaar geen pijn te doen waardoor er geen einde komt aan de misverstanden.

Niettemin blijkt ook uit dit boek dat Conscience een rasverteller is, want het leest heel vlot, en dat hij zelfs van een reisverhaal (dat soms iets van een reisgids heeft) een spannend boek kan maken. Hij is ook, zoals steeds, zeer goed geïnformeerd.

De intrige is goed bedacht, op een paar onwaarschijnlijkheden na. Zo is het nogal onwaarschijnlijk dat geen enkele arts voor Max de juiste diagnose heeft gesteld van de 'ziekte' van Florentia. Ook de supersnelle, weliswaar tijdelijke, genezing is niet erg geloofwaardig. Conscience is wel zo wijs om Florentia zelf te laten zeggen: 'gij hebt ten mijne gunste een mirakel gedaan' (251) en nogmaals op 318: 'Neen, neen, ik ben niet meer ziek! De goede dokter heeft een mirakel gedaan.'

Wat ook verwondering wekt, is dat Jacobus Halewijn en zelfs Florentia lange tijd (tot over de helft van het boek) Herman voor de verliefde (en verkwistende) luitenant der lansiers (221) houden terwijl er nergens iets gezegd wordt over een fysieke of vestimentaire overeenkomst. Op 322 zegt Florentia nog tot Herman: 'Toen wij u later, bij den berenput te Bern, Gentsch hoorden spreken, werdt gij voor ons een luitenant der lansiers, onze vijand, een man die besloten had mij hetzelfde lot te bereiden waaronder mijne arme zuster Frederika is bezweken.' Maar dat klinkt ook niet zeer overtuigend. Vreemd is trouwens dat Conscience schrijft 'een luitenant' in plaats van 'de luitenant', al kan het ook een zetfout zijn want het boek krioelt ervan.

Philip Vermoortel
05-2021

CITATEN

41 : België met zijnen volkslievenden koning, met zijne nijvere burgers, met zijne breede en vrijzinnige intelingen is het voorwerp der bewondering van Europa.

46: Hier komen wij aan de Nydeck-brug. Zij is 180 stappen lang en meer dan 100 voet hoog; zij rust op drie bogen, waarvan de middelste niet min dan 170 voet breed is. [Curieus dat men nog meet in voet en niet in meter]

55: uiterst vrijzinnige instellingen van Zwitserland

62, 130: mijn lieve Max/110, 164: mijn lieve Herman/310: Max lief

73: Ik word beheerscht, dwingend beheerscht door eene onbegrijpelijke macht. Mijne rede, mijn wil, mijn gansch wezen is verslonden in eene enkele gedachte: *Zij!* Ik ben betooverd.

74: *homeopathie. Similis similia curat.*

132, 229, 245, 248, 289, 308, 311, 318: zwarte oogen

158: Deze [= Max] was gansch hoogmoedig over zijne vertelling, die volgens hem wel kon opwegen tegen de meeste hedendaagsche romans, waarin nog veel onwaarschijnlijker dingen als echt en waar worden opgedischt.

184: maar, ja, de bulhond [= Jacobus Halewijn] staat op wacht en houdt het schaap in den stal opgesloten, zoohaast hij slechts den muil van zulken wolf met gele handschoenen in het oog krijgt.

244: Het is eene romance van den dichter Karel Versnayen en zij voert voor titel: de Bedelares...

Conscience is niet altijd de alwetende verteller waarvoor hij gehouden wordt. Zie voorbeelden hieronder.

59: Wat hij daar droomde en welken loop zijne gedachten namen, ware moeilijk te raden

113-114: en waarschijnlijk zou de herinnering aan [114] de bleeke juffer dien dag geheel uit hunnen geest geweerd blijven door sterkere indrukken van eenen anderen aard.

136: Waarschijnlijk had de ontsteltenis van Herman eene dubbele bron

291: en stemde waarschijnlijk met vreugde toe

306: Het blad ontving waarschijnlijk de gansche uitstorting zijner ontroerde ziel